

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.11.1992, sp. zn. 3 Cao 230/92, ECLI:CZ:NS:1992:3.CAO.230.1992.1

Číslo: 47/1995

Právní věta: Podmínky pro přiznání vdovského důchodu žadatelky o tento důchod byly splněny (ve smyslu ustanovení § 46 odst. 5 zákona č. 100/1988 Sb.), byla-li v domácnosti (od narození druhé dcery v roce 1971) se souhlasem svého manžela (který zemřel 16. 4.1990), vychovala dvě děti a měla vůči manželovi nárok na výživné, které jí manžel řádně plnil. Není přitom podstatné, proč nepracovala, nýbrž je rozhodné, že byla v době jeho smrti na manžela odkázána svou výživou a měla i právo na to, aby její hmotná a kulturní úroveň byla stejná jako u manžela (§ 91 odst. 1 zákona o rodině) s přihlédnutím ovšem k tomu, že nepečovala o společnou domácnost a že manželé spolu nežili.

Soud: Nejvyšší soud ČR

Datum rozhodnutí: 30.11.1992

Spisová značka: 3 Cao 230/92

Číslo rozhodnutí: 47

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Důchod, Pojištění důchodové

Předpisy: 100/1988 Sb. § 46 ods. 5

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení z 5. 8.1991 byla zamítnuta navrhovatelčina žádost o vdovský důchod pro nesplnění podmínek uvedených v ustanovení § 46 odst. 5 zákona č. 100/1988 Sb. Podle tohoto ustanovení má nárok na vdovský důchod vdova, která nežila s manželem delší dobu před jeho smrtí ve společné domácnosti a jejíž manželství přestalo plnit svou společenskou funkci, jen tehdy, pokud měla v době smrti manžela vůči němu nárok na výživné. Vzhledem k tomu, že manželství navrhovatelky se zemřelým Z. H. neplnilo svou společenskou funkci a navrhovatelce nevznikl nárok na výživné vůči zemřelému, nemá nárok na vdovský důchod.

V opravném prostředku proti tomuto rozhodnutí navrhovatelka namítala, že byla na manžela odkázána svou výživou a manžel jí podle ústní dohody přispíval měsíčně částkou 1800 Kč; kromě toho za navrhovatelkou často dojížděl a pomáhal jí udržovat chod domácnosti. Přihlásil se sice k pobytu ke své matce, která byla nemocná a velmi stará, ale jeho domovem bylo bydliště u navrhovatelky.

Městský soud v Praze opravnému prostředku navrhovatelky vyhověl a přezkoumávané rozhodnutí

zrušil. Vycházel z výpovědi navrhovatelky, slyšené jako účastnice řízení, z výsledku svědkyně J. S. – navrhovatelčiny matky, J. H. a A. H. – dcer navrhovatelky, M. H. – matky zemřelého, J. J. a M. A. – sester zemřelého, J. S. – sousedky navrhovatelky, jakož i svědků L. S. – bratra navrhovatelky a J. J. i J. T. – spolupracovníků zemřelého. Soud dále provedl důkaz zprávou zaměstnavatele zemřelého o jeho výdělcích; zjistil také, že manželství navrhovatelky a jejího zemřelého manžela Z. H. bylo uzavřeno v roce 1965 a že z manželství se narodily dvě dcery (v roce 1966 a 1971). Manželství plnilo své funkce až do roku 1985 nebo 1986, kdy se zemřelý odstěhoval ke své matce do N., avšak i poté navrhovatelku navštěvoval přinejmenším jednou za měsíc, kdy jí nosil peníze na výživu mladší dcery, ale i na výživu navrhovatelky, která od narození mladší dcery nepracovala. Později nosil peníze pouze na výživu navrhovatelky; tuto skutečnost popíraly pouze sestry Z. H., ovšem ostatní svědci, zejména matka zemřelého a jeho spolupracovníci, potvrdili, že zemřelý dával své manželce peníze a jezdil za ní. Soud prvního stupně tak dospěl k závěru, že jsou dány podmínky pro přiznání vdovského důchodu navrhovatelce ve smyslu ustanovení § 46 odst. 5 zákona č. 100/1988 Sb., protože navrhovatelka, která byla v domácnosti se souhlasem svého manžela a vychovala dvě děti, měla vůči manželovi nárok na výživné, přičemž také manžel tuto svou povinnost řádně plnil. Za přiměřené všem okolnostem považoval soud prvního stupně výživné ve výši 1200 Kč a ve svém zrušovacím rozsudku zavázal Českou správu sociálního zabezpečení, aby přiznala navrhovatelce vdovský důchod s přihlédnutím k této částce.

Ve včas podaném odvolání proti tomuto rozsudku namítala Česká správa sociálního zabezpečení, že skutečnost, že by zemřelý dával manželce peníze i poté, kdy mladší dcera vystudovala v roce 1989, není prokázána. Pokud soud vycházel pouze ze svědectví navrhovatelky a jejích dcer, nemá to vzhledem k jejich zainteresovanosti ve věci důkazní hodnotu. Soud měl proto postupovat podle ustanovení § 91 a § 96 zák. o rod., zjistit potřeby navrhovatelky a schopnosti i možnosti jejího manžela v době jeho smrti a poté o výši výživného rozhodnout. Soud měl přitom i vzít do úvahy důvody, pro které navrhovatelka, i když jí odpadla péče o děti, nebyla výdělečně činná. Odvolatelka navrhla proto zrušení odvoláním napadeného rozsudku a vrácení věci soudu prvního stupně.

Bývalý Nejvyšší soud České republiky svým rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a účastníkům řízení nepřiznal náhradu nákladů odvolacího řízení.

Z odůvodnění:

Manžel navrhovatelky, Z. H. zemřel 16. 4. 1990. V řízení bylo prokázáno, že nejméně dva roky před svou smrtí nebydlel s navrhovatelkou ve společné domácnosti, odstěhoval se ke své matce a do bydliště navrhovatelky pouze občas docházel. Manželství ke dni jeho smrti trvalo; návrh na rozvod nebyl žádným z manželů podán. Je tedy na místě závěr, že v době smrti Z. H. s ním navrhovatelka nežila delší dobu ve společné domácnosti a že jejich manželství přestalo plnit svou společenskou funkci. Aby navrhovatelce vznikl nárok na vdovský důchod, musí být podle ustanovení § 46 odst. 5 zákona č. 100/1988 Sb. prokázáno, že navrhovatelka měla v době smrti zemřelého vůči němu nárok na výživné.

V řízení bylo dále prokázáno, že navrhovatelka od narození své druhé dcery (v roce 1971) nepracovala; pečovala o děti a o domácnost. Ke svým poměrům po odstěhování manžela navrhovatelka uvedla, že měla malou spotřebu, protože některé potraviny si sama pěstovala, takže s penězi od manžela vystačila. Soud nemá důvodu této její výpovědi nevěřit, když navíc žádný z ostatních svědků toto tvrzení nepopíral. Pokud bylo v odvolání namítáno, že soud měl brát v úvahu i důvody, pro které nebyla navrhovatelka výdělečně činná, je k tomu třeba uvést, že ani před rokem 1990 ani poté nebyla právně zakotvena pracovní povinnost a jestliže navrhovatelka svým způsobem života např. nenaplňovala skutkovou podstatu nějakého trestného činu, není důvodu ke zjišťování, proč nepracovala. Její manžel s tím souhlasil, když ani žádný ze svědků neuváděl v tomto směru nic jiného. Navrhovatelka tedy byla v době smrti manžela odkázána svou výživou na něj a měla i právo

na to, aby její hmotná a kulturní úroveň byla stejná jako u jejího manžela (viz ustanovení § 91 odst. 1 a 2 zák. o rod.); bylo ovšem třeba přihlídnout i k tomu, že manželé spolu nežili a navrhovatelka nepečovala o společnou domácnost.

Skutečnost, že manžel navrhovatelky si byl své povinnosti vůči navrhovatelce vědom a dobrovolněji plnil, byla v řízení před soudem prvního stupně náležitě prokázána. Není pravda, že by ji prokazovaly pouze navrhovatelka a její dcery, jak se tvrdilo v odvolání, nýbrž byla prokázána zejména výpovědí matky zemřelého, která před soudem vypověděla, že zemřelý dával osobně navrhovatelce peníze (něco bylo pro dceru a něco pro navrhovatelku); i když jeho sestry na něm chtěly, aby se rozvedl, on rozvod nechtěl. Oba spolupracovníci zemřelého, kteří nemají žádný vztah k nikomu z účastníků, rovněž vypověděli před soudem, že zemřelý dával své manželce peníze a docházel za ní. Odvolací soud proto nepovažoval za nutné, aby v tomto směru bylo řízení doplňováno.

Konečně pokud bylo v odvolání navrhováno doplnění řízení o zjištění schopností a možností zemřelého manžela navrhovatelky (ve smyslu ustanovení § 96 odst. 1 zák. o rod.), je k tomu třeba uvést, že soud prvního stupně i v tomto směru zjistil skutečný stav dostatečně. Ze zprávy zaměstnavatele zemřelého vyplývá, že jeho měsíční čistý příjem za období od ledna 1989 do března 1990 činil v průměru 3800 Kč; svědci vypovídali, že zemřelý žil poměrně skromně, obědy si vařil v práci a jeho zdravotní stav nebyl právě nejlepší. Soud prvního stupně při určení toho, v jaké výši by bylo odpovídající výživné na navrhovatelku, vycházel z uvedených skutečností a řídil se vlastní volnou úvahou. Odvolací soud k tomu nemá nic na doplnění a úvahu soudu prvního stupně považuje za odpovídající zjištěným poměrům.

Pro úplnost je třeba uvést, že pokud sestry zemřelého v řízení vypovídaly odlišně než ostatní svědci, je třeba jejich výpověď hodnotit tak, jak to učinil soud prvního stupně, když k ní nepřihlédl. Obě tyto svědkyně nemají dobrý vztah k navrhovatelce, jedna z nich uvedla, že sama sepsala svému bratrovi návrh na rozvod, ovšem on ho nepodal, a druhá uvedla, že měla na navrhovatelku takovou zlost, že ji ani její dcery neuvedla na smuteční oznámení o smrti manžela navrhovatelky.

Ze všech těchto skutečností je zřejmé, že soud prvního stupně nepochybil, jestliže přezkoumávané rozhodnutí, kterým byla zamítnuta navrhovatelčina žádost o vdovský důchod, zrušil a vrátil orgánu sociálního zabezpečení k dalšímu řízení, přičemž jej zavázal právním názorem, podle kterého navrhovatelce v době smrti jejího manžela náleželo od něj výživné ve výši 1 200 Kč měsíčně (§ 250q odst. 3 a § 250r o. s. ř.).

Věcně správný rozsudek soudu prvního stupně byl proto odvolacím soudem podle ustanovení § 219, § 250f a § 250 l odst. 2 o. s. ř. potvrzen.

Účastníkům nebyla přiznána náhrada nákladů odvolacího řízení, protože navrhovatelce, ač měla v tomto řízení úspěch, žádné náklady nevznikly.